

Pako Sudupe Elorza

Joxerekin hizketan

Hain neurri laburrean zer esan liteke zutaz, Joxe? Gaur ostirala da; atzo deitu behar nizun, azkenaldian ostegunero egin izan dudana beazala, arratsaldeko bostetan, eta orain, zer da eta, ezin dugunez asteroko solasalditxo egin, Jakinek eskainitako aukera aprobetxatzea pentsatu dut gure arteko harremanari errebasotxo bat emateko. Alde batera, erraza daukat; ez didazu kontrarik egingo; bestalde, lagundu ere ez gauzak zuzen samar gogoratzen, nire oroimenaren okerrak zuzentzen eta hutsuneak betetzen... Baina hala izan beharko du!

Lehenbizikoz Grosen elkartu ginen, Joxe. Etxe batean bizi zineten jakinkideok, solairu batean liburutegia zeneukaten, eta hantxe. Ez nuen elkarriketa grabatu, baina galdetu nizun nola atera zenituen burutan *Zer dugu Orixeren alde* eta *Zer dugu Orixeren kontra* saioak, eta zure erantzunetik gogoan dut kontrastea, dikotomia, oposizioa aipatu zenizkidala. Baserri literatura eta hiri literatura; objektibotasuna/subjektibotasuna; Orixe epikoa eta lirikoa... Nik esan nizun Orixeren gaineko liburu horiek liluratu nindutela –«asko gustatu» esango nizun!–, eta neuk ere gogoia nuela zerbait idazteko, eta, hasteko, Nemesio Etxaniz herrikideari buruz.

Idatzi nuen Nemesio Etxanizi buruzko biografia eta ideologia, eta hain zuzen hori idazteko baliatu nituen gutunak pasatu nizkizun: Nemesio Etxanizek Jokin Zategirekin eta batez ere Andima Ibinagabeitiarekin trukaturako gutunak. Esan nizun gutunak transkribatzeko prest nengoela, eta hitzaurrea eskatu nizun. Idazle moduan heldutasun betean zeunden orduan –55 bat urte–, eta zure oharrek, hitzaurreako balioko behar zuten zorioneko apunteek –beti hala esan izan duzu, Joxe: apunte bitartez idazten duzula!– *Oraingo gazte eroak* saio-liburu aberatsa ekarri zuten fruitutzat, Markos Zapiain eta Luma argitaletxearesker. Ale horri, begira, kariño berezia diot; izan ere, liburuaren atari-

koari nire izen-abizenez ekin zenion, eta hori gutxi ez dela, etxean dudan aleari honako eskaintza laburra idatzi zenion: «Pakori, bihotzez! Joxe Azurmendi», mediku letra azkar-okerreaz idatzia.

Hurrengo, Etienne Salaberri heletarra. Davant, zu eta hirurok. Zurea mamitsuena eta luzeena, eta *Egan*-eko Gillermo Etxeberriak zurea aparte argitaratzea erabaki zuen, eta bi zenbaki eskaini genizkion.

Handik laster, dakizun bezala, Joxe, 50eko hamarkadako euskal literaturako testuak bildu eta aztertzeari ekin nion. Pasatzen nizkizun kapituluak, eta oharrak egiten zenizkidan. Ez zinen zorrotza; ez zenidan zuzenketa asko egiten. Hortik aurrera, gure arteko harremana estutu egin zen. Zuk te beltza hartzen zenuen, eta nik kafe ebakia Donostiako kafetegi batean, eta hitz eta pitz aritzen ginen. Gustatzen zitzaidan zuri entzutea. Batzuetan apuntatu ere bai zuk esandakoak. Solasaldi horietako batean galdetu nizun zein idazle zeuden ahaztuak zuen garaian erreferenteak izandakoak, eta erantzun zenidan: Eusebio Osa, Emilio Lopez Adan eta Txillardegia.

Eusebio Osarena argitaratu zenean, gogoan izango duzu Eusebioren alargun Arantxa Uribarrik afaria eskaini zigula Gasteizen, 2013an, eta dozena erdi bat lagun elkartu ginela. Zein gustura aritu zinen hizketan, gainerakoek adi entzuten genizularik. Idazteko orduan ez dakit nola pasatzen zenuen, baina hizketan egitea ere gustatzen zitzaizun, eta bazenuen zer kontatua, bazenuenez!

Ez dut triste amaitu nahi. Zalantzak izan nituen 2019ko abenduko omenaldira bizirik iritsiko ote zinen. Medikuek esaten zizun bezala, bazenuen aingeruren bat, heriotzan amiltzekotan zinela, heldu eta bizitara ateratzen zintuena. Baina inor ez da betirako, eta heldu zaizu joateko ordua. Bai, entzuten ari natzaizu: noiz hasi behar duk idazten? Nire moduan, Joxe, zenbat euskaldun idaz-zale bultzatu dituzu idaztera, haien testuak irakurritz? Euskal saiogintza lantzea lantegi apal bezain mortal ederra zela zenioen. Beti gogoan, Joxe!